

Hemelrijkse Waard

Nieuwsbrief

November 2022

De natuur in de Hemelrijkse Waard krijgt straks nog meer ruimte. In het laatste deelgebied dat nu in gebruik is als tijdelijk kleidepot willen we ondiep water met riviermoeras ontwikkelen. Graag vertellen we u hoe deze plannen eruit zien.

Foto: RWS / J.v.Houdt

Van tijdelijk kleidepot naar riviermoeras

Natuurgebied Hemelrijkse Waard in Lithoijen werd in 2017 opgeleverd en geopend. Na een grootschalige herinrichting waarbij een 3 kilometer lange geul langs de Maas en nieuwe waterpartijen zijn aangelegd kan de natuur er zijn gang gaan. De Maas die ooit werd rechtgetrokken heeft in het gebied weer de ruimte gekregen. Hierdoor is er prachtige, dynamische riviernatuur te vinden. Drager van het herinrichtingsplan was de winning van keramische klei.

Afronding natuurinrichting

Natuurmonumenten heeft de wens om de natuurinrichting in de Hemelrijkse Waard af te ronden. Hiervoor werken Natuurmonumenten en K3 samen. In het laatste deelgebied, dat momenteel nog in gebruik is als tijdelijk kleidepot, willen we moeras ontwikkelen door oppervlakkige kleiwinning. Zo ontstaat langs de Maas een robuust natuurgebied met meer ruimte voor natuurlijke processen. Het kleidepot geeft

kleiwinners Wetering en Delgromij (onderdeel van K3) de mogelijkheid om de keramische klei te vervoeren naar steenfabrieken in de regio en wellicht de aangrenzende dijkverbetering te faciliteren. De aanwezige klei in het depot is afkomstig van de eerdere grootschalige herinrichting.

Een goede uitgangssituatie voor moerasontwikkeling

Het plan is om een deel van de kleilaag over een oppervlakte van ongeveer 4 hectare af te graven en in totaal 6 hectare hierin te richten. Hierdoor ontstaat ondiep water in aansluiting op de bestaande geulen. Doordat deze wateren niet in verbinding staan met de Maas ontstaan hier goede omstandigheden voor een geïsoleerd moeras. Het huidige moeras, dat in 2016 gerealiseerd is, laat een veelbelovende ontwikkeling zien met vegetaties zoals grote waterweegbree en in mindere mate tener fonteinkruid. Deze begroeide wateren zijn erg in trek bij diverse libellensoorten.

In goede samenwerking

Voor de herinrichting werken Natuurmonumenten en K3 samen. K3 verzorgt in afstemming met Natuurmonumenten de verdere planvorming en communicatie met omgeving en overheden. Verder voert K3 de regie op het onderzoekstraject en vraagt de benodigde (uitvoerings)vergunningen aan. Een volle dochteronderneming van K3, Delgromij, zorgt straks voor de uitvoering en de afzet van de vrijkomende klei. Zo voorzien wij Nederland van bouwgrondstoffen én nieuwe natuur. In het verleden hebben Natuurmonumenten en K3 (Delgromij) al eerder succesvol samengewerkt aan natuurontwikkeling door kleiwinning.

Ligging plangebied tussen Lithoijen en Oijen (zwarte arcering)

Huidige situatie

Op dit moment is het perceel in gebruik als tijdelijk kleidepot. Het plan was altijd al om het gebied, na het verwijderen van het kleidepot, door te ontwikkelen in het kader van het totaalinrichtingsplan voor de Hemelrijkse Waard. Natuurmonumenten en K3 hebben altijd al de wens gehad om de ondergrond door een natuurgerichte kleiwinning aan te laten sluiten op de omliggende riviernatuur, zodat er één robuust natuurgebied ontstaat.

Huidige situatie in het plangebied - tijdelijk kleidepot

Het slotstuk van natuurinrichting

Met het plan zetten we door kleiwinning in op de ontwikkeling van ondiep water met riviermoeras, de inpassing en ontwikkeling van struwelen en de ontwikkeling van bloemrijk grasland. De ondiepe wateren vormen een geschikt leefgebied als paai- en opgroeigebied voor (jonge) vis. Doordat deze wateren relatief snel opwarmen, ontstaan ook geschikte voortplantingsplaatsen voor libellen. De gevarieerde oevers zijn geschikt als leefgebied voor water- en moerasvogels, en mogelijk ook voor de bever.

Aaneengesloten natuurgebied

Misschien nog wel belangrijker is dat het gebied met de herinrichting wordt aangesloten op de omliggende riviernatuur. Hiermee ontstaat een aaneengesloten natuurgebied van ruim 230 hectare. Deze herinrichting is dan ook te beschouwen als het slotstuk van de volledige natuurinrichting van de Hemelrijkse Waard (zie inrichtingsplan).

- ① Ondiep water aansluiten op bestaande geul
- ② Hemelrijkseweg handhaven als deel bestaande wandelroute
- ③ Ondiep water met moeras
- ④ Onvergraven dijkzone (75 m)

De wandelroute van en naar de vlonderbrug blijft behouden

Oog voor bestaande natuurwaarden en recreatie

Een deel van de randzones van het plangebied grenst aan de geul, die eind 2016 is aangelegd. Hier is sinds die tijd een waardevolle begroeiing met riet en wilgen ontstaan. Deze randzones zijn geschikt als broedgebied voor zangvogels zoals de bosrietzanger en kleine karekiet. En wellicht ook als leefgebied voor de bever. Er is dan ook besloten deze terreindelen niet te vergraven.

Het plangebied wordt doorsneden door de (voormalige) Hemelrijkseweg, die als onderdeel van de wandelroute naar de avontuurlijke vlonderbrug blijft bestaan.

Kleiwinning als financiële drager

De winning van klei vormt de (financiële) drager van het plan. Met de kleiwinning financieren we de natuurgerichte herinrichting en voorzien we de bouw van grondstoffen. De klei vervoeren we vooral per schip naar steenfabrieken in de regio, die er bakstenen en dakpannen van maken.

Mogelijk wordt een deel van de klei gebruikt voor het aangrenzende dijkversterkingsproject van Meanderende Maas voor de verbetering en/of verhoging van de dijk.

Planning en uitvoering

Afstemming met waterschap Aa en Maas over (dijk)veiligheid

Met het waterschap Aa en Maas is afgestemd om onder het ontwerp een kleipakket van minimaal 1,5 meter te behouden of terug te brengen. Zo wordt de stabiliteit van de aangrenzende Maasdijk niet aangetast en neemt het risico op piping (doorstroming van water onder de dijk door) niet toe. De kleiige bovengrond, die niet geschikt is voor de keramische industrie, kan hier bijvoorbeeld voor worden gebruikt. Daarnaast wordt een zone tot 75 meter uit de buitenteen van de dijk niet vergraven. Voor deze zone streven we naar de ontwikkeling van een meer bloemrijke graslandvegetatie.

Uitvoering

Voor de uitvoering zetten we een hydraulische graafmachine in. We brengen de klei per vrachtwagen naar de tijdelijke laadvoorziening aan de Oude Maasarm; een bestaande route die ook voor de eerdere werkzaamheden is gebruikt. Hier wordt de klei in het schip geladen en afgevoerd naar steenfabrieken.

Als een deel van de klei wordt gebruikt voor het aangrenzende dijkversterkingsproject Meanderende Maas vindt het transport per vrachtwagen plaats. In principe zal dit enkel buitendijks zijn.

Na afronding verwijderen we ook de tijdelijke transportweg (rijplaten) en de laadbrug uit het gebied. Daarna is de moeraszone helemaal gerealiseerd volgens het inrichtingsplan.

Planning

Dit kwartaal vragen we de vergunningen aan. We streven ernaar om eind 2023 of begin 2024 te starten. Dit moment is mede afhankelijk van wanneer het huidige kleidepot is verwijderd. In principe is een deel van die klei bestemd voor dijkversterking vanuit Meanderende Maas. De dijk wordt vermoedelijk vanaf medio 2023 versterkt. Om de klei af te voeren naar Meanderende Maas moet het tijdelijke depot tot eind 2024 in stand blijven. Hiervoor zijn/worden vergunningen aangevraagd.

De ondergrond van het depot richten we in een periode van twee à drie jaar in. De exacte duur is mede afhankelijk van hoogwaterperiodes en de vraag van de steenfabrieken naar dit type klei. Er wordt overigens niet continu gewerkt. We werken steeds in korte periodes van enkele weken per jaar. Er is dus ook niet continu materieel in het gebied aanwezig. In de realisatiefase houden we uiteraard rekening met de omgeving door overlast zoveel mogelijk te beperken.

Contact

Heeft u vragen over de herinrichting in de Hemelrijkse Waard, dan kunt u contact opnemen met:

Jildert Hijlkema
024 348 88 52
j.hijlkema@k3.nl

Lianne Schröder
06 25 32 50 92
l.schroder@natuurmonumenten.nl

